

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ MASTER PLAN Θα αποφύγουμε την εικονική πραγματικότητα;;

του Θανάση Παππά, Α

■ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Είναι ιστορικά τεκμηριωμένη η χωροταξική και πολεοδομική συγκρότηση του Π.Σ.Θ.

Δημιουργήθηκαν οι πολλές Κοινότητες τη δεκαετία του '30 και μετεξελίχθηκαν σε Δήμους τη δεκαετία του '80. Απέκτησαν υπόσταση, στοιχειώδεις υποδομές και κοινωνικό εξοπλισμό.

Είχα την ευκαιρία να παρακολουθήσω όλη τη διαδρομή (από το '80 και μετά) και να ακούσω από κοντά τις διεργασίες και τους μετασχηματισμούς της δυτικής κυρίως Θεσσαλονίκης, δίπλα στους πρωταγωνιστές της αυτοδιοίκησης, τους δημάρχους της εποχής που ονομάστηκαν "αγωνιστές δήμαρχοι".

Το 1990 παρακολουθήσαμε την αποκαθίωση τους από τους "ανάρτες ΠΑΣΟΚ" και την αυτοδιοικητική τους προέλαση, η οποία με τη σειρά της έδωσε τη θέση της σε αρκετούς Δημάρχους που εκλέχθηκαν με τη σημαία της Ν.Δ και εν πολλοίς εδραϊώθηκαν οριστικά μέχρι νεωτέρας.

Στο χρόνο που διανύθηκε πολλά άλλαξαν, πολλά διμείφθηκαν στη σχέση τοπικής και κεντρικής εξουσίας, φτάνοντας τελικά στη νέα πρόταση με την εγγραφή του Καλλικράτη στη χάρτα της αυτοδιοίκησης.

■ ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ:

1. Τον Οργανισμό Ρυθμιστικού

Η σύσταση και λειτουργία του ΟΡ.ΘΕ δημιούργησε προϋποθέσεις για τη χωροταξική-πολεοδομική ή αναπτυξιακή προοπτική των ΟΤΑ, στη ζώνη ευθύνης του και ιδίως των ΟΤΑ του Π.Σ.Θ, που τον ανακρίβησαν ως το θεμελιώδες εργαλείο για την επίτευξη των στόχων τους.

Πράγματι στις τότε επικρατούσες συνθήκες η λειτουργία του είχε θετικό πρόσημο και κυρίως είχε τη στήριξη της αυτοδιοίκησης.

Πρωτοβουλίες και δράσεις στηριζόμενες σε ευρωπαϊκούς και εθνικούς πόρους και επεξεργασίες-μελέτες για κρίσιμα θέματα ήταν στην ημερήσια διάταξη.

Γενική κυκλοφοριακή μελέτη, στάθμευση στο κέντρο, λεωφορείο-λωρίδες, πολεοδομικά θέματα, αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί, αναπλάσεις, μελέτες για στρατόπεδα, προτάσεις για τη δημιουργία τράπεζας γης κι αξιοποίηση εκτάσεων περιστατικής περιοχής κ.α.

Ψεχωρίζε κανείς τη μελέτη για τη ΖΟΕ, η οποία με ευθύνη της τότε Υπουργού Β. Παπανδρέου δε θεσμοθετήθηκε, με καταστροφικά αποτελέσματα στη διαχείριση του θέματος: χρήσεις γης και σχεδιασμός.

2. Το Στρατηγικό Σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης

Οι μελέτες και τα φόρα διαλόγου έθεσαν ζητήματα ουσίας για την μητροπολιτική διακυβέρνηση.

Σε πολιτικό επίπεδο το όργανο πολιτικής πρωτοβουλίας και σε κοινωνικό επίπεδο Φορέων το συμβούλιο στρατηγικού σχεδιασμού, αποτελούσαν δομικές προτάσεις για τη συνοχή της μητροπολιτικής περιοχής και έθεταν τον ουσιαστικό σχεδιασμό/προγραμματισμό επί πραγματικού εδάφους.

Ενδεικτικά αναφέρω τα επιχειρησιακά σχέδια για προώθηση παρεμβάσεων του δημόσιου τομέα κι επενδυτικών πρωτοβουλιών του ιδιωτικού, για την ποιότητα ζωής/οικιστικής ανάπτυξης/υποδομών, ανταγωνιστικότητα/απασχόλησης. Και η μελέτη/προσπάθεια αυτή για το στρατηγικό σχέδιο βιώσιμης ανάπτυξης, έμεινε στα χαρτιά.

3. Την Αναπτυξιακή Β.Δ. Θεσσαλονίκης

Από την άλλη οι πρωτοβουλίες για το δυτικό τόξο δεν οδηγήθηκαν στη σύσταση θυγατρικής εταιρείας στην ευθύνη του ΟΡ.ΘΕ, αλλά κατά το 2001 η κεντρική κυβέρνηση με τη συνεργασία των Δημάρχων της δυτικής Θεσσαλονίκης δημιούργησαν την ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ Β.Δ. Θεσσαλονίκης.

Η Αναπτυξιακή είχε την πρόθεση, διαχειρίστηκε υποθέσεις και κονδύλια, προσπάθησε να σχεδιάσει το στρατηγικό σχέδιο για τη Β.Δ. Θεσσαλονίκη, αλλά τα συμβαλλόμενα μέρη της έδιναν και δίνουν προτεραιότητα στο μέρος/μερτικό και όχι στο όλο/σύνολο.

Γ' αυτό δεν υπάρχει δομή και οργανωμένη υπόσταση της Εταιρείας, γι' αυτό οι προτάσεις/μελέτες/προγραμματισμοί

βρίσκονται πάντα στο επίπεδο της εξαγγελίας, στο επίπεδο των προθέσεων και στη καλύτερη περίπτωση ολοκληρώνονται κάποιες τομεακές μελέτες.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα το δυτικό τόξο, το στρατηγικό και το τέλμα που επικρατεί στη δομή της δυτικής περιοχής.

Πέρα από στοιχειώδεις χώρους η δυτική Θεσσαλονίκη δεν προσφέρει κανένα χαρακτηριστικό δημόσιου ενδιαφέροντος. Η δημιουργία μιας αλυσίδας δημόσιων χώρων με συνοχή, ως πρώτο βήμα για τον αστικό σχεδιασμό, που πρέπει μεθοδικά να εκτείνεται, αποτελεί και σήμερα υποτοπία.

4. Το Στρατηγικό Β. Δ. Θεσσαλονίκης

Το Φεβρουάριο του 2004 δημοσιοποιήθηκε το στρατηγικό με προβλεπόμενους άξονες:

- την οικονομία/ανάπτυξη
 - Το περιβάλλον/υποδομές/ποιότητα ζωής
 - Την κοινωνική συνοχή/απασχόληση/αθλητισμό/πολιτισμό
- Διαβάσει κανείς για δημιουργία τοπικών πόλων ανάπτυξης, για τοπική ταυτότητα κι συγκέντρωση δραστηριοτήτων οικονομικού-πολιτιστικού χαρακτήρα σε επίπεδο Π.Σ.Θ. Ακόμα για νέα οικονομία, ανταγωνιστικότητα, εκπαίδευση ανθρώπινου δυναμικού, σε επίπεδο Αναπτυξιακής, με πεδίο αναφοράς ολόκληρη τη Β.Δ. Θεσσαλονίκη.

Για την υλοποίηση των στόχων αυτών υπήρχε πρόβλεψη ειδικού ταμείου βιώσιμης ανάπτυξης.

Είναι πασιφανές όμως πως κεντρικές λειτουργίες και διοίκηση σε επίπεδο Π.Σ.Θ. απουσιάζουν εκκωφαντικά από τη δυτική Θεσσαλονίκη.

Είχε εν τούτοις διατυπωθεί το πλαίσιο –βλέπε μελέτες κι εξειδικεύσεις των Ευρωπαίων μελετητών, με αφετηρία το δυτικό τόξο- για τη δημιουργία επιχειρηματικού κέντρου Ν.Α. Ευρώπης, για χωροθέτηση διοικητικών υπηρεσιών, για λειτουργία αγορών κι θεματικών πάρκων, για ανάδειξη της περιοχής ως θαλάσσιας πύλης της Ευρώπης και δημιουργίας υποδομών αναψυχής και τριτογενούς/τεταρτογενούς τομέα στην έξοδο της δυτικής πλευράς προς τη θάλασσα.

■ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ

Εύκολα αναγνωρίζει κανείς πως οι ακολουθούμενες μέθοδοι αστικής διακυβέρνησης του Π.Σ.Θ, επιτείνουν τα προβλήματα και χειροτερεύουν την ποιότητα ζωής. Άλλωστε ο τρόπος σχεδιασμού κι ο τρόπος λειτουργίας του Π.Σ.Θ. προκρίνει την υποβάθμιση κι απομακρύνει το στόχο για σύγχρονη και βιώσιμη πόλη.

Τα μεγάλα θέματα σχεδιασμού (νέο ρυθμιστικό/Γ.Π.Σ./επεκτάσεις-πολεοδομίες) συνεχίζουν νωελεκτά την προδιαγεγραμμένη τους πορεία. Δεν υφίσταται χρονικός προγραμματισμός κι όταν αυτός ακροφάινεται, ο επόμενος διαχειριστής(;) τον σβήνει για να επιδοθεί σε νέες ασκήσεις συμβατές με την πολιτική συγκυρία και το συσχετισμό εντός κυβερνητικού σχήματος. Αυτό λέει η εμπειρία.

Εν τω μεταξύ βέβαια δεν υπάρχει σχεδιασμός που μεθοδικά για παράδειγμα να ρυθμίζει την οικιστική ανάπτυξη, όμως το Π.Σ.Θ των 55.000στρ. "κεφαλοποιεί" επεκτάσεις –μέσω των Γ.Π.Σ. των Ο.Τ.Α.- 70.000 στρ!

Ο ΟΡ.ΘΕ του οποίου τις αρμοδιότητες ανακαλεί κάποιος θα εντυπωσιαστεί, βρισκόταν τα τελευταία χρόνια σε ύπωση και η αφύπνισή του επιβάλει μεγάλη προσπάθεια και κυρίως πολιτική έμπρακτη στήριξη.

Η οργανωτική και στελεχιακή ατροφία είναι προφανής και είναι ο μόνος εποπτευόμενος οργανισμός του ΥΠΕΚΑ, που δε διαθέτει καν site.

Έτσι τον παρέλαβε η νέα διοίκηση του ΟΡ.ΘΕ πρόσφατα.

Είναι φανερό ότι νέες εξαγγελίες χωρίς προαπαιτούμενα απλώς θα επιβαρύνουν την βεβαρημένη κατάσταση.

Ταυτόχρονα όμως, και εν μέσω Καλλικράτη, το Π.Σ.Θ. βρίσκεται εκ νέου διανεμημένο από πληθώρα "χωρικών μορφωμάτων" όπου μοιραία τα θέματα μητροπολιτικής εμβέλειας κινδυνεύουν να γίνονται τμήματα κατ' αναλογία των νέων δήμων. Είναι δε πολύ πιθανό οι νέοι δήμοι να μην εκφράζουν τη πολυκεντρικότητα- επί τη βάση κριτηρίων- του Π.Σ.Θ. αλλά τα θραύσματα που κατά κάποιο τρόπο ενοποιούνται.

Σε κάθε περίπτωση οι νέοι δήμοι π.χ. Π. Μελά, Ευόσμου + Κορδελιού, Αμπελοκήπων + Μενεμένης θα απασχοληθούν επί μακρόν με την "εσωτερική τους ενοποίηση" και υστερότερα θα αντικρύσουν τη συσχέτισή τους με τον περίγυρο.

Ο μητροπολιτικός Δήμος μετατίθεται για το μέλλον και φυσικά δεν είναι προβλέψιμο το όνομα του αρχιτέκτονα της νέας μεταρρύθμισης από τώρα.

■ ΚΑΙ ΤΩΡΑ;

Όταν λέμε ότι χρειάζονται συνδυαστικές αναπτύξεις για το μητροπολιτικό χώρο, με στόχο ένα νέο ρυθμιστικό +πολεοδομικό σχέδιο (master-plan) εννοούμε ότι πρέπει να αλλάξουμε ρότα και να επισπεύσουμε στηριζόμενοι στην εκτεθεισα εμπειρία και βλέποντας τη διαδρομή.

Τώρα χρειάζονται ρεαλιστικές και καινοτόμες ιδέες και σύγχρονος/σειφορικός αστικός ανασχεδιασμός.

Σχεδιασμός ευέλικτος-αναεωμένος με προσανατολισμό τις αστικές αναπλάσεις που θα αποτελέσουν τον ιμάντα για το μετασχηματισμό της μητροπολιτικής περιοχής.

Οι χωροθετήσεις και οι σχεδιασμοί πρέπει να εξετάζονται στο πλαίσιο μιας "μητροπολιτικής αυτοδιοίκησης" και όχι κατά το δοκούν ανά χρήση, ανά φορέα, ανά Ο.Τ.Α.

Η περιοχή των κερμαίων Αλλατίνι, οι μεγάλες δημόσιες εκτάσεις περιοχής Λαχανόκηπων και η δυτική Θεσσαλονίκη με το δυτικό τόξο, η απόδοση και αξιοποίηση των στρατοπέδων αποτελούν το προνομιακό πεδίο ώστε να εξελιχθεί ένας ευρείας έκτασης υλοποίησιμος σχεδιασμός με χαρακτηριστικά αστικής και κοινωνικής συνοχής.

Η συντεταγμένη μελετητική ολοκλήρωση-με βάση τις προμελέτες που έχουν εκπονηθεί-και η θεσμοθέτηση του σχεδιασμού αυτού μέσω της Ε.Ε. του ΟΡ.ΘΕ και εν συνεχεία η θεσμική τους έγκριση από το ΥΠΕΚΑ, ως προσάρτημα του Ρυθμιστικού σχεδίου- με νόμο- αποτελεί την ενδεδειγμένη λύση για την άμεση υλοποίηση επιτέλους των μεγάλων αναπλάσεων που έχει ανάγκη η Θεσσαλονίκη.

Η αξιοποίηση επίσης της δημόσιας γης, με τη δημιουργία τράπεζας γης θα δημιουργήσει προϋποθέσεις για ανάπτυξη της περιστατικής περιοχής και για την υλοποίηση προγραμμάτων αστικής αναγέννησης σε φθαρμένες οικιστικά κι πολεοδομικά περιοχές.

Οι παρεμβάσεις αυτές πρέπει να συνοδεύονται από μια βεντάλια έργων και παρεμβάσεων με στόχο την αντιμετώπιση της φθίνουσας πορείας της πόλης αυτής.

Στη σημερινή συγκυρία όμως χρειάζεται κάτι επιπλέον...

Χρειάζεται λοιπόν ένα προαπαιτούμενο:

Πρέπει να συμφωνηθεί ένα στρατηγικό σχέδιο με την ενεργοποίηση ενός επιτελικού οργάνου μητροπολιτικής εμβέλειας για το συντονισμό δημοσίου – ιδιωτικού τομέα με στόχο τη διαχείριση της μητροπολιτικής Θεσσαλονίκης.

Μια δομή για τη διαχείριση των ευρωπαϊκών πόρων, τη συγκέντρωση και προσέλκυση κεφαλαίων και τη χρηματοδότηση έργων **με σκοπό την ανάδειξη της Θεσσαλονίκης σε μητροπολιτικό κέντρο και με αντικείμενο το σχεδιασμό – εποπτεία – υλοποίηση των έργων και το συντονισμό με τους φορείς και τον ιδιωτικό τομέα.**

Η νέα λοιπόν δομή πρέπει να συγκεντρώνει τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς του ΠΣΘ, σε σχήμα ΑΕ ειδικού σκοπού ή αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας, για την εμπέδωση ευρείας συνεργασίας, με στόχο τον προγραμματισμό και κυρίως τη λειτουργία ενιαίου κέντρου διοίκησης και διαχείρισης.

Η Εταιρεία ειδικού σκοπού που ήταν –τότε- στις προθέσεις της γενικής κυβέρνησης, με την εποπτεία του ΟΡ.ΘΕ μπορεί –τώρα- κάλλιστα να συγκροτηθεί και να αναλάβει το έργο της μητροπολιτικής ανασυγκρότησης.

Χωρίς περιστροφές, καθυστερήσεις. Η γενική κυβέρνηση πρέπει να το αποφασίσει τώρα. Αλλιώς δεν μπορεί κανείς "να φέρει βόλτα" την υφιστάμενη κατάσταση θλίψης.

Όταν όταν κανείς γράφει συνέχεια για τέτοια πράγματα, καμιά φορά συμβαίνουν... ■